

O‘ZBEKISTON TA’LIM TIZIMIDA CLIL USULINI JORIY ETISHNING IMKONIYATLARI VA TO‘SIQLARI

Jumaboyeva Sevinchoy Davronbek qizi
Urganch Ranch texnologiya universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada O‘zbekiston ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar doirasida CLIL (Content and Language Integrated Learning) usulini qo‘llashning istiqbollari va duch kelinadigan qiyinchiliklar tadqiq qilinadi. O‘zbekiston ta’lim tizimida CLIL (Mazmun va Tilni Integratsiyalashgan Ta’lim) usulini joriy etish zamonaviy pedagogik yondashuv sifatida muhim ahamiyatga ega. Ushbu ilmiy maqolada CLIL metodining O‘zbekiston maktablarida qo‘llanilishi natijasida yuzaga keladigan ijtimoiy-pedagogik o‘zgarishlar, ushbu usulni tatbiq etishning ijobiy va salbiy jihatlari chuqur tahlil qilinadi. Xususan, ta’lim jarayonida CLIL usulidan foydalanish orqali o‘quvchilarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish, fanlararo bog‘liqlikni ta’minlash va xalqaro ta’lim standartlariga moslashuv imkoniyatlari yoritiladi. Shu bilan birga, ushbu metodni muvaffaqiyatli joriy etish uchun o‘quv dasturlarini qayta ishlash, didaktik materiallar tayyorlash va o‘qituvchilarni maxsus tayyorlash zarurligi ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: CLIL usuli, integrativ ta’lim, til va mazmun integratsiyasi, ta’lim innovatsiyalari, pedagogik metodlar, ta’lim sifatini oshirish.

Annotation: This scientific article examines the prospects and challenges of implementing the Content and Language Integrated Learning (CLIL) approach within the framework of ongoing educational reforms in Uzbekistan. The introduction of the CLIL (Content and Language Integrated Learning) method into Uzbekistan's education system holds significant importance as a modern pedagogical approach. The article provides an in-depth analysis of the socio-pedagogical changes resulting from the application of the CLIL method in Uzbek schools, along with the positive and negative aspects of its implementation. Specifically, the study highlights the opportunities for enhancing students' cognitive abilities, fostering interdisciplinary connections, and aligning with international educational standards through the use of the CLIL approach in the teaching process. At the same time, the article emphasizes the need for revising curricula, developing didactic materials, and providing specialized teacher training to ensure the successful adoption of this method. The research findings indicate that while the CLIL method can be effectively implemented in Uzbekistan's education system, it requires a systematic approach and long-term planning.

Keywords: CLIL method, integrative education, content and language integration, educational innovations, pedagogical methods, improving education quality.

Аннотация: В данной научной статье исследуются перспективы и трудности внедрения метода CLIL (Content and Language Integrated Learning) в рамках проводимых образовательных реформ в Узбекистане. Внедрение метода интегрированного обучения предмету и языку (CLIL) в образовательную систему Узбекистана имеет важное значение как современный педагогический подход. В статье проводится глубокий анализ социально-педагогических изменений, возникающих в результате применения метода CLIL в узбекских школах, а также положительных и отрицательных аспектов его реализации. В частности, исследуются возможности развития когнитивных способностей учащихся, установления междисциплинарных связей и соответствия международным образовательным стандартам через использование подхода CLIL в учебном процессе. Особое внимание уделяется необходимости пересмотра учебных программ, разработки дидактических материалов и специальной подготовки учителей для успешного внедрения данного метода. Результаты исследования показывают, что хотя метод CLIL может быть эффективно реализован в образовательной системе Узбекистана, это требует системного подхода и долгосрочного планирования.

Ключевые слова: метод CLIL, интегративное обучение, интеграция содержания и языка, образовательные инновации, педагогические методы, повышение качества образования.

KIRISH:

Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim sohasida innovatsion yondashuvlarni qo'llash tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu kontekstda Content and Language Integrated Learning (CLIL) - Mazmun va Tilni Integratsiyalashgan Ta'lim usuli dunyo bo'ylab keng qo'llanilayotgan samarali pedagogik texnologiyalardan biridir. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimini isloh qilish jarayonlari davom etayotgan shu nuqtai nazardan, CLIL metodologiyasini milliy ta'lim kontekstiga moslashtirish muammolari alohida ahamiyatga ega. So'nggi yillarda mamlakatimizda xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o'qitish sifatini oshirishga qaratilgan izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Biroq, til va fan materiallarini integratsiyalashgan holda o'qitish metodikasi hali yetarlicha o'rganilmagan va tizimli ravishda qo'llanilmagan sohalaridan hisoblanadi. CLIL usulining O'zbekiston maktablarida joriy etilishi nafaqat til o'qitish samaradorligini oshirish, balki umumta'lim fanlarini chuqurroq o'zlashtirish imkoniyatini beradi. Ushbu tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u CLIL usulining O'zbekiston ta'lim muhitida qo'llanilishi mumkin bo'lgan nazariy va amaliy jihatlarini kompleks tarzda o'rganishga qaratilgan. Ishlanmada ushbu metodni joriy qilishda yuzaga keladigan imkoniyatlar va to'siqlar tahlil qilinadi, shuningdek ularni bartaraf etish yo'llari taklif etiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL usulini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslarini ishlab chiqish va amaliy tavsiyalar takdim etish. Muhokama qilinadigan masalalar orasida ushbu metodologiyaning mahalliy ta'lim amaliyotiga

moslashuvi, o'qituvchilar tayyorlash tizimi va o'quv materiallarini ishlab chiqish masalalari alohida urg'u bilan yoritiladi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL (Content and Language Integrated Learning) usulini joriy etish imkoniyatlari va to'siqlarini o'rganish maqsadida amalga oshirilgan. Tadqiqotning metodologik jihati quyidagi tartibda ishlab chiqilgan: Tadqiqotning nazariy asoslari sifatida zamonaviy pedagogikadagi integratsiyalashgan ta'lim yondashuvlari, xususan CLIL metodologiyasining asosiy tamoyillari o'rganildi. Xalqaro tajribalarni tahlil qilish jarayonida Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarning CLILni joriy etish bo'yicha amaliyoti diqqat bilan o'rganildi. Amaliy qismida tadqiqotchilar tomonidan 2022-2023 o'quv yilida Toshkent shahridagi 5 ta umumta'lim maktabi, 2 ta akademik litsey va 3 ta xorijiy tillar universitetida pedagogik kuzatuvlar o'tkazildi. Tadqiqotga jami 125 nafar o'qituvchi va 350 nafar o'quvchi jalb etildi.

Ma'lumotlar to'plashda turli usullar qo'llanildi: o'qituvchilar bilan chuqur intervyular, o'quvchilar uchun anketalar, eksperimental darslarning video tahlili va mavjud o'quv dasturlarini tahlil qilish. Ma'lumotlarni tahlil qilish bosqichida miqdoriy va sifat tahlili usullari birgalikda qo'llanildi. SPSS 25.0 dasturiy majmuasi yordamida statistik tahlillar amalga oshirildi. Sifat jihatidan ma'lumotlarni tahlil qilishda kontent-tahlil va diskurs tahlili usullaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi katta hajmdagi empirik material, turli metodlarning sinergik qo'llanilishi va natijalarning bir necha bor tekshirilishi orqali ta'minlandi.

Tadqiqot jarayonida CLIL usulining O'zbekiston sharoitida qo'llanilishi uchun moslashtirilgan model ishlab chiqildi. Bu modelda mamlakatimizning ta'lim tizimidagi o'ziga xos xususiyatlar, jumladan, ikki tilli ta'lim an'analari, o'qituvchilarning malakasi va o'quvchilarning tilga tayyorgarlik darajasi hisobga olindi. Modelning samaradorligini tekshirish uchun 6 oy davomida eksperimental o'qitish jarayoni tashkil etildi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL usulini joriy etish bo'yicha quyidagi asosiy natijalar olingan:

Imkoniyatlar to'g'risidagi tadqiqot natijalari

Ta'lim siyosati jihatidan: Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari CLIL usulini qo'llash uchun qulay shart-sharoitlar yaratmoqda

2020-2021 yillarda qabul qilingan "Xorijiy tillarni o'qitishni yanada takomillashtirish konsepsiyasi" ushbu usulni rasmiy qo'llab-quvvatlaydi

Pedagogik jihatdan:

Eksperimental sinovlar natijasida CLIL usulidan foydalangan sinflarda:

Fan materiallarini tushunish darajasi 28% ga oshgan

Til bilimlarining o'zlashtirilishi 35% samaradorroq bo'lgan

O'quvchilarning kognitiv qobiliyatlari 22% rivojlangan
Iqtisodiy jihatdan:

Xalqaro grant dasturlari CLILni joriy etish uchun moliyaviy imkoniyatlar yaratmoqda. Bir martalik investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy samaraga olib kelishi mumkin

O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL usulini joriy etish bo'yicha o'tkazilgan keng qamrovli tadqiqot natijalari bir qator muhim xulosalarga olib keldi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, mamlakatimizda ushbu innovatsion usulni joriy etish uchun jiddiy imkoniyatlar mavjud bo'lsa-da, bir qator murakkab to'siqlar ham bor. Ijobiy natijalar qatorida, ta'lim sohasidagi joriy islohotlar CLIL metodini qo'llab-quvvatlaydigan qonuniy bazani yaratganligi alohida ta'kidlanishi kerak. 2020-yilda qabul qilingan "Xorijiy tillarni o'qitishni yanada takomillashtirish konsepsiyasi" ushbu yo'nalishda muhim qadam hisoblanadi. Eksperimental sinovlar davomida CLIL usulidan foydalanilgan sinflarda o'quvchilarning fan materiallarini tushunish darajasi o'rtacha 28% ga, til bilimlarini o'zlashtirish esa 35% ga oshganligi qayd etildi. Bu natijalar ushbu metodning samaradorligini aniq isbotlaydi.

Biroq, tadqiqot jarayonida bir qator jiddiy muammolar ham aniqlangan. Eng dolzarb muammolardan biri sifatida o'qituvchilarning ushbu metodni qo'llashga tayyorgarlik darajasining pastligi ko'rsatilishi mumkin. So'rov natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning atigi 27%i CLIL usulini to'liq qo'llay olishi mumkinligini bildirgan. Bu ko'rsatkich xalqaro standartlar bilan solishtirganda ancha past hisoblanadi. Xalqaro tajriba bilan solishtirma tahlil shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston CLILni joriy etish bo'yicha Yevropa mamlakatlariga nisbatan ancha orqada qolmoqda. Masalan, Yevropada o'qituvchilar ushbu metod bo'yicha 5-7 yillik tayyorgarlikdan o'tgan bo'lsa, bizda bu jarayon hali boshlang'ich bosqichida. Shunga qaramay, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu tafovutni qisqa muddatda kamaytirish imkoniyatini beradi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ishlab chiqilgan: birinchi navbatda, bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasini ishlab chiqish; ikkinchidan, o'qituvchilarni qayta tayyorlash bo'yicha maxsus dasturlarni joriy etish; uchinchidan, mahalliy sharoitga moslashtirilgan o'quv-uslubiy qo'llanmalar yaratish. Bu chora-tadbirlar CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida muvaffaqiyatli joriy etilishini ta'minlashi mumkin.

MUHOKAMA: O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL usulini joriy etish bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari bir qator muhim jihatlarni ochib berdi. Asosiy diqqatga sazovor jihat shundaki, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim islohotlari CLIL kabi innovatsion usullarni qo'llash uchun zarur bo'lgan siyosiy va institutsional shart-sharoitlarni yaratmoqda. Biroq, bu jarayon bir qator qiyinchiliklar bilan ham birga kelmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlangan eng muhim imkoniyatlar qatoriga quyidagilar kiradi: birinchidan, yangi pedagogik yondashuvlarga ochiq bo'lgan yosh o'qituvchilar kontingentining mavjudligi; ikkinchidan, xorijiy tillarni o'rganishga qaratilgan davlat siyosati; uchinchidan, xalqaro hamkorlik dasturlari orqali moliyaviy va texnik yordam olish imkoniyatlari. Eksperimental sinovlar natijalari, xususan o'quvchilarning fan materiallarini tushunish darajasining 28% ga va til bilimlarini o'zlashtirishning 35% ga oshganligi, CLIL metodining nazariy jihatdan aytilgan afzalliklarini amalda ham tasdiqladi.

XULOSA: O'zbekiston ta'lim tizimida CLIL usulini joriy etish bo'yicha olib borilgan keng qamrovli tadqiqot shuni ko'rsatdiki, mamlakatimizda ushbu innovatsion metodni tatbiq etish uchun jiddiy imkoniyatlar mavjud. Ta'lim sohasidagi joriy islohotlar, xorijiy tillarga qaratilgan yangi siyosat va xalqaro tajribalardan foydalanish istagi CLILni joriy etish uchun qulay sharoit yaratmoqda. Eksperimental sinovlar davomida kuzatilgan natijalar - o'quvchilarning fan materiallarini tushunish darajasining 28% ga, til bilimlarini o'zlashtirishning esa 35% ga oshishi - ushbu metodning samaradorligini aniq isbotlaydi. Biroq, tadqiqot jarayonida bir qator muhim to'siqlar ham aniqlangan. Eng dolzarb muammo sifatida o'qituvchilarning ushbu metodni qo'llashga tayyorgarlik darajasining pastligi ajralib turibdi. So'rov natijalariga ko'ra, o'qituvchilarning atigi 27%i CLIL usulini to'liq qo'llay olishi mumkin. Moddiy-texnik ta'minot masalasi ham jiddiy to'siq sifatida qayd etilgan bo'lib, qishloq joylaridagi maktablarning atigi 20%ida CLIL usulini samarali qo'llash uchun zarur bo'lgan zamonaviy o'quv vositalari mavjud. takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-5117-son qarori. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining 2020-yil "Ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish konsepsiyasi".

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 64-modda "Ta'lim to'g'risida".
2. Lasagabaster, D., & Sierra, J.M. (2010). Immersion and CLIL in English: More differences than similarities. *ELT Journal*, 64(4), 367-375.
3. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasining 2022-yil hisobotlari.
4. Ball, P., Kelly, K., & Clegg, J. (2015). *Putting CLIL into Practice*. Oxford University Press.
5. Grenfell, M. (2002). *Modern Languages Across the Curriculum*. Routledge.
6. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 8-apreldagi "2019-2025 yillarda xorijiy tillarni o'qitishni rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi 276-son qarori.
7. Pavón Vázquez, V., & Ellison, M. (2013). Examining teacher roles and competences in Content and Language Integrated Learning (CLIL). *Linguarum Arena*, 4, 65-78.
8. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasining 2023-yil ta'lim